

podinjsko šolo. — Marsikatera koleginja se morebiti smeje mojim nasvetom, čes, vse lepo, toda za realiziranje tega je treba prostora, kuhinje, vrta in drugih reči. Jaz pa pravim, dobra volja in skrb za splošno blagor ter naklonjenost vlade vse preмага. Koliko imetja je zazidalo naše ljudstvo v razne »Domove« po kmetih. Ali niso ti domovi po večini postavljeni za kulturni napredek občanov? Rad bi poznal one ljudi, ki bi se ustavljali in bi ne hoteli odpreti vseh teh domov kulturi in splošnemu blagru v prospeh. Kjer ni takih stavb, pa bi tudi ne delalo mnogo težav, da se potrebni prostori najdejo v šoli, ali pa jim prizidajo. K gospodinskemu pouku sodi tudi zelenjadarstvo. Oskrbeti tak vrtec tudi ne bo prav nikaka umetnost, zlasti na kmetih ne.

Absolventinje višjih gospodinskih šol bi morale biti sposobne samostojno poučevati gospodinstvo v vseh panogah. Kakšen korak bi se storil v splošni kulturi naprej, ko bi bila dostopna vsaki deklici iz mase naroda gospodinska šola! Pomislimo le samo na dejstvo, da je po kmetih, pa tudi po mestih mnogo mladenk, ki se poroče, pa ne znajo niti kruha speči, niti najprimitivnejših jedi napraviti. Ni čudno, če nastaja v takih družinah nevolja in po njej mrznja — nesreča v družini. Koliko je gospodinj, ki si ne zna pri kuhi prav nič pomagati, dasi ima doma raznih zemskih dobrot v obilici. Otroci in odrasli mnogih družin hodijo zanikmo opravljeni, dostokrat raztrgani — ne zaradi pomanjkanja, temveč ker ni umne gospodnje, ki bi znala malo šivati (kvačkati in plesti pa morebiti zna). Nešteto je grehov, ki izvirajo iz nepoznanja gospodinstva. Mnogo se lahko popravi, še več pa doseže, če se uvedejo za mase naroda gospodinske šole. — Spominjam se na svoja službovanja. Bil sem sam. Prišel je čas neprijetnih ponavljalnih šol. Takratna ponavljalna šola je bila brez pravega učnega načrta. Ustvaril in odobril sem si načrt sam. Dečkom gospodarstvo in kmetijstvo, deklicam nekaj iz gospodinstva. Je li bil načrt dober ali ne, to me ni brigalo — uspehi so bili dobri. V kratkem sem zbudil v vsem šol. okolišu veliko zanimanje za kmetijske panoge, dokaz temu samo to, da so gospodarji zahajali h gospodarskim predavanjem ter da se nepričelo število članov kmet. podružnice v šol. okolišu podesetorilo. Pouk iz gospodinstva pa je zbudil med ljudstvom čut do snage, okusa, domačnosti. — (Da nisem s kuhinjo poizkusil, mi bo draga koleginja oprostila, ker mi znanja te umetnosti gotovo ne pripisuje.) —

Rečena je bila beseda tudi o okrajnih gospodinskih šolah. Po mojem skromnem mnenju teh ni treba. Okrajne gosp. šole bi bile draga naprava in bi splošnosti ljudstva malo koristile. Ubožne deklice izvan okoliša bi bile že zaradi življenskih in stanovanjskih razmer izključene in te so tega pouka najpotrebnejše. Bogatini si bodo že znali pomagati, da oskrbe svojim hčeram primerno gospodinsko naobrazbo. Denar, ki bi se imel porabiti za okrajne gospodinske šole, naj bi se rajši porabil za nagrade gospodinskim učiteljem in pa za inventar seiskim gospodinskim šolam. —

Napisal sem te vrstice zaradi tega, da bi na merodajnem mestu ne morebiti z lokalnega, temveč s stališča kulturne stopnje narodev mase pretresali vprašanje o ustanovitvi gospodinskih (morebiti tudi gospodarskih) šol.

Vem, da bo marsikatera koleginja nevoljno vzdihnila: »Ze zopet eden, ki bi nam rad še več dela naložil.« Toda ne, stojim na stališču, da se učiteljstvo ne sme čez mero obremenjati in pa — za dobro in koristno delo se mora — dobro plačati.

— V rajni Avstriji bi tega ne pisal, ker sem imel bridke izkušnje, da niso upoštevali nobenega dela, ki je stremilo za povzdigo kulture našega naroda, kaj li še, da bi to delo honorirali! Jaz niti nisem prosil honorarja, ker sem od početka svojega delovanja živel in delal pod vtiškom krilatih besed okrajnega predstojnika birokrata, ki mi je ob neki priliki rekel (seveda v nemščini): »Ali mislite, da tam gori vaše delo radi vidijo? Gospod učitelj, vi ste še jako mladi.« — Napisal pa sem te vrstice tudi vsem kolegincem, ki niso nastopile svoje službe v narodu samo zaradi krila in želodca, temveč ki nosijo v svojem srcu ljubezen do naroda z željo povzdigniti ga kulturno, dovesti ga do sreče — dalje vsem onim, ki jim je pri srcu blagor in veličina naše ljubljene svobodne države, kateri hoče biti zlasti učiteljstvo najtrdnjša opora. —

VILIBALD RUS:

Prostovoljni prispevki za rezervni sklad Zaveze.

Z namenom, da se krijejo izredni stroški, katerim se zastopstvo naše Za-

veze ne more ogniti, če hoče v tem izrednem in najpomembnejšem organizacijskem času povoljno in neovirano voditi na zunaj Zavezino upravo, je sklenil upravni odbor na predlog tovariša E. Gangla na božični seji soglasno, da prispevajo vsak Zavezin član takoj s 1. januarjem 1919 po 5 ali 10 K organizacijskega davka.

V dobi našega zastopavanja, ko smo bili skoro brez pravic in ob pičlih službenih prejemkih navezani sami nase, je moglo Zavezino vodstvo občevati s sorodnimi organizacijami samo pismenim, ali kvečjemu še brzojavnim putem. Zdaj taka papirnata pota ne zadostujejo več. Skoro vse organizacijsko delo jugoslovanskih učiteljskih pokrajinskih Zvez sloni na ramah naše Zaveze. Dosegli smo že mnogokaj, ali vsega še ne. Naše gmotno vprašanje je pod dobro streho in rešeno takó, da odgovarja našim študijam. Narodna šola je državna ustanova in učitelji smo državni činovniki! Za »Savez učiteljskih udruženja kraljestva SHS« so postavljeni sicer že temelji, toda sklicati je še treba kongres učiteljstva kraljevine SHS, kjer se morajo konečno urediti enotna pravila in poslovni red. Tudi enotni šolski zakon se ne sme ugotoviti brez nas!

Od naših odposlancev ne moremo in ne smemo zahtevati, da bi poleg prostega časa žrtvovali morda še stotake in stotake za stanovsko blaginjo, ki nam je vsem skupna. Saj to niso udobni izleti za zabavo, ampak zahtevajo od vsakega posameznika, da se udeležuje predmetnih razprav z vso pazljivostjo in natančnostjo. Kar darujete v Zavezini sklad, to daste samim sebi!

Zadnji izkaz prostovoljnega organizacijskega davka izkazuje šele 6866 K. Najmanj deset tisoč kron bi moralo biti nabranega, če bi vsak Zavezin član dal doslej v ta sklad samo po 5 K. Odbori okrajnih učiteljskih društev naj imajo v evidenci vse članstvo glede prostovoljnega organizacijskega prispevka. Na vsakem sestanku je treba opozoriti društvenike in društvenice na ta stanovski davek.

Kdor še ni izpolnil svoje organizacijske dolžnosti, naj to stori čimprej. Tovarišica in tovariši! Saj takrat ne pozabina Zavezini rezervni sklad, ko prejmeš prve dnevnice, katere Ti je tudi izposlovala osrednja stanovska organizacija!

Poziv.

Svima u »Savezu« udruženim učiteljskim društvima.

A) V. skupština izaslanika. (XXX. glavna skupština).

Dne 12. kolovoza 1919. održat će se V. skupština izaslanika (XXX. glavna skupština) »Saveza hrv. učiteljskih društava« s ovim dnevnim redom:

1. Izvještaj tajnikov o radu središnjega odbora u god. 1918./19.

2. Izvještaj o radu upravnoga odbora u god. 1918./19.

3. Izvještaj o stanju blagajnice i imovine »Saveza«, zaklade »Hrv. učiteljskoga konvikta«, zaklade »Učiteljske zadruge«, »Potporne blagajnice« i zavodskih računa »Hrv. učiteljskoga konvikta« za god. 1918.

4. Izvještaj revizijskoga odbora o pregledanju računa za godinu 1918.

5. Proračun za godinu 1920.

6. Izbor revizijskoga odbora (3 člana), koji će pregledati račune za godinu 1919.

7. Izvještaj o radu udruženih društava u godini 1918.

8. Prijedlozi središnjega i upravnog odbora.

9. Eventualni prijedlozi udruženih društava.

10. Prijedlog općoj skupštini za izbor predsjednika, središnjega i upravnog odbora, pa članova časnoga suda.

11. Prijedlog općoj skupštini za biranje dvojice potpredsjednika i bilježnika opće skupštine.

B) XI. redovna opća skupština.

Dne 13. kolovoza 1919. održat će se XI. redovna opća skupština Saveza s ovim dnevnim redom:

1. Govor predsjednikov.

2. Izbor dvojice potpredsjednika i dvojice bilježnika.

3. Izbor predsjednika »Saveza« za iduće trogodište. Izbor središnjega odbora (5 članova iz Zagreba, 5 izvan Zagreba). Izbor upravnoga odbora (5 članova i 2 zajemnika) i izbor časnoga suda (5 članova i 2 zajemnika).

4. Ujedinjenje učiteljstva kraljestva Srba, Hrvata i Slovenaca.

5. Dr. Juraj Turčić: Budućnost naroda i učiteljstva (predavanje).

Skupštine održat će se u dvorani Hrv. učit. doma u Zagrebu. Rad skupštine počet će u 8 sati u jutru.

Prema pravilima Saveza imadu u skupštini izaslanika pravo glasa sredinjemu odboru najavljeni izaslanici udruženih društava, koji treba da se prije početka skupštine iskažu predsjedniku »Vjeredajnicom« izdanom od upravnoga odbora udruženoga društva, a u općoj skupštini svi članovi »Saveza hrv. učiteljskih društava«, koji su kao takovi prijavljeni po udruženim učiteljskim društvima.

Poziva se učiteljstvo, da u što većem broju u skupštinu dođe.

Središnji odbor Saveza hrv. učiteljskih društava.

U Zagrebu, dne 2. srpanja 1919.

Predsjednik: Tajnik:

Josip Kirin. Josip Skavić.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Z osme vodstvene seje Zaveze (dne 30. junija 1919.)

1. Predsjednik L. Jelenc poroča natančno o korakih, ki so se izvršili v Zagrebu in Beogradu po zastopnikih jugoslovanskih pokrajinskih Zvez v svrhu ustanovitve osrednje stanovske organizacije, ki se imenuje »Savez učiteljskih udruženja kraljestva SHS«. Našo Zavezo je zastopal pri teh sestankih dne 14. junija v Zagrebu predsednik L. Jelenc; dne 22. junija v Zagrebu, a dne 24. in 25. junija v Beogradu pa Zavezini odposlanci L. Jelenc, E. Gangl in A. Gnus. (Glej poročilo v 27. številki »Učiteljskega Tovariša« z dne 2. julija t. l.)

2. Blagajnik Fr. Luznar naznani, da je podpisala Zaveza tisoč kron državnega posojila.

3. Določi se dnevni red III. seji upravnega odbora, ki se je vršila dne 6. julija 1919 ob 13. uri v posojilničnih prostorih »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani. (Glej naznanilo v 27. številki »Učit. Tov.«!)

4. Predsjednik L. Jelenc poroča o kompetentih, ki so se zglasili za službo strokovnega tajnika in urednika »Učit. Tovariša.«

5. Vzamejo se na znanje poročila posameznih članov vodstva Zaveze o nujnih zadevah, ki so se in ki se imajo izvršiti v prospeh jugoslovanskega šolstva in učiteljstva.

Volitev delegatov.

Ona okrajna društva, ki še niso izvolila ozir. prijavila delegatov, naj to čimprej store, kajti september bo naenkrat tu. Pri tej priliki se opozarjajo na pravilno volitev števila delegatov oziroma namestnikov. [Gl. Pravila: člen VI. § 7. e.)]

Slovenska Šolska Matica.

Publikacije S. Š. M. za 1916-18 so izšle. Razpošiljati se bodo začele prve dni meseca avgusta, ker je društveni blagajnik in upravnik nadučitelj Jakob Dimnik do 1. avgusta odsoten iz Ljubljane.

Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo je imelo letos tri zborovanja; zadnje je bilo v nedeljo, 13. julija. Dasi so nas vabili pekoči solnčni žarki iz vročega zidovja v zeleno prirodu, je vendar omagala in podlegla vabljivost krasne prirode stanovski zavednosti. Zbralo se nas je veliko, vsaj pa toliko, da smo mogli temeljito premotriti naše stanovske zadeve, ki se tičejo šole, učiteljstva in organizacije same. Dobro naj bi bili zastopani mlajši učitelji: ravno tem se odpira v materialnem in pravnem oziru lepša bodočnost, kakor je bila preteklost starejših. Vsa zasluga gre zopet skupni stanovski organizaciji, katere članstvo tvorijo okrajna učiteljska društva, ki morajo dajati vodstvu centrale navodila. Marsikateri sklep Zaveze more biti samo posledica nasvetov, ki izidejo iz okrajnih učiteljskih društev.

V toplih besedah pozdravlja predsednik novega člana nadzornika M. Kanteta. Omenja, da šteje društvo sedaj 91 članov in da je iz neznanega vzroka naznanil svoj izstop mestni učitelj F. G.

Ker ima društvo ljubljanske okolice že nad 40 članov, je zbor mnenja, da je z ozirom na novo se snujočo UJU nujno potrebno obdržati obe okr. učiteljski društvi ločeni. Učiteljstvo ima sicer skupne stanovske interese, toda lokalne razmere obeh naših društev so različne. Tudi bodo igrala okr. učit. društva v UJU veliko vlogo; zato bi kazalo že obstoječa pomnožiti in shvatiti na novo po krajevnih razmerah ne glede na političke meje okrajnih glavarstev, ki bodo z veljavnostjo novega šolskega zakona izvunšolska oblast. V tem pogledu bi bilo dobro

premišljati, kako bi se razdelili vbodoče šolski okraji ne glede na to, kje je sedaj sedež okrajnega glavarstva in kje so nekdanje deželne meje.

Predsjednik vabi zveste tovariše in tovarišice na točno in vestno delo v šoli, da bo vsak, ki nas nadzoruje, zadovoljen z uspehi in ne bodi prilike odhajati nadzornikom nezadovoljnim iz šolske sobe; saj je po dolgih letih bojev, trpljenja, zaničevanja, stradanja in zapostavljanja zmagalo načelo, da se učitelja razreduje po uspehih v šoli in ne po političkem pričujanju.

Na ljubljanskih ljudskih in meščanskih šolah poučujeta srbohrvaščino dve učiteljici doma iz Istre.

Z ustanovitvijo novih meščanskih šol se število ur v tem predmetu pomnoži. Sklene se naprositi višji šolski svet, da sistemizira poleg teh dveh mest še dve, kateri naj zasedeta učitelja, rojena Srbo-Hrvata

Kar se tiče nadaljevanja tečajev srbohrvaščine za ljubljansko učiteljstvo, je društvo mnenja, naj bodo ti tečaji prostovoljni. V njih naj poučujejo prej omenjeni srbohrvaški učitelji, ker se je izkazala metoda, ki jo rabita dosedanja učiteljica srbohrvaščine, boljša kot je ohromela in zastarela slovniška metoda.

V Ljubljani je bila doslej navada, da je pisal vsak razrednik sprejemni vpisnik v dveh izvodih sam.

Končano delo je poslalo šolsko vodstvo magistratu, ki je na tej podlagi vodil nadalje šolsko matico. Ker so minuli časi, ko je učiteljstvo delalo brezplačno za čast in slavo drugih, se sklene naprositi predsedstvo mestnega šolskega sveta, da si v pravnem pogledu prideli enega izmed ljubljanskih učiteljev ter mu podeli med drugim tudi vodstvo šolske matice. S prihodnjim šolskim letom naj se to izvrši, a tovarišem, ki so odlični z naslovi mestnih očetov, priporočamo, da ta predlog na pristojnem mestu z neobičajno energijo priporočajo.

Da se poživi stanovska zavednost in utrdi prepričanje bo prirejalo društvo v prihodnjem šolskem letu učiteljske sestanke. Kraj in čas sporočimo v »Učit. Tov.« Tovariše iz bližnje in daljne okolice bodo seveda dobrodošli, ker smo vsi »enega srca, ene krvi«.

Po priporočilu blagajnika se imenujejo poverjeniki, ki bodo vodili članarino.

Rešil je zbor še mnogo notranjih zadev. Dosti koristnega za one, zaradi katerih smo učitelji. Predsjednik se zahvali naši pazljivosti in našemu sodelovanju v debati, a mi njegovi potrpežljivosti.

Potem je bil skozi Tivolski park skupen polet k našemu staremu Petru v Šiško. —č.

+ Društvo učiteljev in šolskih prijateljev v ljubljanski okolici ima svoj občni zbor dne 19. julija 1919 ob 10. dop. v Učiteljski tiskarni. Na dnevnem redu je poročilo o delovanju in predlog, da se naše društvo združi z ljubljanskim učit. društvom, ker vsi gravitiramo tja. Prosim polnoštevilne udeležbo. Na zdar! — Janko Žirovnik, t. č. predsednik.

+ Savinjsko učit. društvo zboruje v četrtek, 24. t. m., na Gomiškem ob 3. uri pop. — K polnoštevilni udeležbi vabi Ivan Jakše, t. č. predsednik.

+ Gornjegrajsko učiteljsko društvo zboruje v nedeljo dne 20. julija t. l., ob 11. uri na Rečici po sledečem vzporedju:

3. Zadnjič izostalo predavanje tov. Klemenčiča.

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Došli dopisi.
3. Volitev delegatov za Zavezo.
4. Poravnava članarine za l. 1919.
5. Nasveti, želje posameznikov.
Jos. Terčak, predsednikov namestnik.

Kronika.

= Naša znanstvena terminologija v bodočnosti. V naših srednjih šolah potrebujemo več novih učnih knjig, zlasti zemljepisov in zgodovin, primernih ustroju sedanjice države. Upoštevati bo pa treba pri tem tudi srbohrvaško terminologijo, da bomo Jugoslovani vsaj v tem oziru kolikor mogoče edini. Proč torej z obzorjem iz vaškega stola! Že ranjki Erjavec je zamenjal naše prvotne izraze »kislec, dušec, vodenc« s hrvatskimi — kisik, dušik, vodik. Pojdimo na tej poti naprej! Sprejmi mo zlasti v kemiji, fiziki in tehniških strokah srbohrvaške, ako nimamo svojih i zvirno narodnih. Ne kujmo pa nikdar novih besed in ne delajmo nepotrebnih zmešnjav ter ne gradimo nov babilonski stolp! Ako tudi Srbohrvatje nimajo kakih znanstvenih izrazov, izposodimo si jih pa od Čehov, ki so posebno v tehniških strokah prvaki med Slovani. Zedinjenje v znanstveni terminologiji bo največjega pomena za splošni razvoj slovenske